

Alt hangok a kínai költészetben

A klasszikus kínai líra *költőnői* inkább *elégikus alt hangon* szóltak, semmint csilingelő szoprán hangfekvésben. Sorsukhoz jobban illett az alt. A társadalom, s benne az irodalom Kínában is férfiközpontúvá alakult. Férfi volt az írók túlnyomó többsége, akárcsak másutt. A csekély számú költőnő azonban nagy megbecsülésnek örvendett. Ugyanakkor a maskulin kínai líra furcsasága, hogy a sok feminin lelkületű férfi költő gyakran női kosztümbe bújva, kontratenorban énekelt a női sors szomorúságairól.

Igaz, még az ókor hajnalán a falusi lányok tizenötödik életévük fölött szabadon választhattak párt maguknak a tavasz második hónapjában. A fiatalok kimentek a mezőre énekelni, s „az éneklés a szabad ég alatti egyesülésben végződött”. A párok a tél beálltáig kötetlenül találkozhattak. Aki pártában maradt, az a következő tavasszal újra kezdhette a keresést.¹ Am később az előkelők házasságának érdekmotivált, szofisztikált kötöttségei kisugároztak a köz-nép szokásaira is. A női szabadság határai egyre szűkültek, s ez különösen az utolsó dinasztia idején vált nyomasztóvá.

Itt és most elsőként a *Dalok könyve* első énekének, egy több ezer éves népdalszövegnek a segítségével szemügyre vesszünk egy falusi, párkapcsolati életképet az ősi időkből. Ezután négy ókori költőnő bemutatása következik, névjegyük előrebocsátásával és egy-egy költeményük felidézésével. Négyük közül az első szintén a *Dalok könyvéből* lép eléink, a mozgalmas Tavaszok és Őszök korból (i. e. 722–i. e. 481), amikor a fejedelemségek szüntelen küzdelmet folytattak egymással a hegemoniáért. A következő költőnő a Korai v. Nyugati Han-korban (i. e. 206–i. sz. 25) élt; a harmadik a Tang-dinasztia (618–907) idején; s a negyedik a Szung-korban (960–1279). A kóda egy kortárs költőnő verse lesz, amelyre szintén az alt hangfekvés jellemző. De ő már nem az ókor veretes, klasszikus nyelvén, hanem a modernizálódó, urbanizálódó Kína mindennapi, érdekesebb, de ugyanakkor egyéniesített, parole jellegű nyelvén szólal meg. *A jelen esszében olvasható hat verset a szerző kínai eredetiből fordította.*

A *Dalok könyve* (*Shijing* 詩經), a kínai írott költészet eredőpontja, a konfucianizmus tizenhárom kanonikus könyvének egyike.² A háromszázöt darabból álló klasszikus versgyűjtemény szertartások szövegekönyve volt. A dalszövegekhez tartozó zene és koreográfia sajnos nem maradt fenn. A hagyomány szerint a könyvet maga Konfuciusz (i. e. 551–479) válogatta mintegy háromezer dal közül, és ő is szerkesztette. A könyv négy részre tagolódik: I. A fejedelemségek modorában; II. Kisebb ünnepi dalok; III. Nagy ünnepi dalok; IV. Odák.

A könyv legelső darabja: az alább következő Halászsas-pár vijjogása kezdetű ének, mely szerelmi tárgyú népdal, és nagyjából háromezer éves. A vers a könyv I. fejezetében, A Csou Királyság Délvidéke c. alfejezetben található.³ A *Dalok könyvének* tanulmányozását Konfuciusz különösen fontosnak tartotta. Az itt következő első énekről így vélekedett: „...örömteli, de nem kicsapongó; fájdalmas, de nem búskomor”.⁴ Véleménye azonban nem tekintendő e profán szöveg irodalomkritikai méltatásának, hanem egy morálfilozófus értékelésének, amelynek indíttatása rokonítható az Énekek énekéhez fűzött keresztény/keresztyén magyarázatok mögötti szándékkal.

A vers íve két pilléren nyugszik. Az első két sorban egy *tartós párkapcsolatban* élő madár-pár jelenik meg; a negyedik és ötödik versszak legutolsó egy-egy sorában pedig olyan hangszerek nevei bukkannak föl, amelyeket *lakodalmakban* is szokás volt megszólaltatni. A két pillér közötti szövegív pedig arról szól, hogy egy falusi legény egy előre hajló, s a vízből növényeket szedgető leányt bámul, nyilván hátulról. Munka közben a leány ide-oda hajlong, s közben a fenekét illegeti. E látványtól a legényben akkora vágy gerjed, hogy szinte eszét veszve házasságon jár az esze.⁵

1 Henri Maspero: Az ókori Kína. Gondolat, Budapest, 1978. 109–110. o.

2 Ezek: Változások könyve (*Yijing* 易經); Írások könyve (*Shujing* 書經); Dalok könyve (*Shijing* 詩經); Zhou szertartásai (*Zhouli* 周禮); Rítusok és szertartások (*Yili* 儀禮); Szertartások feljegyzései (*Liji* 禮記); Tavaszok és őszök krónikája (*Chunqiu* 春秋) a három kommentárral (*Chunqiu Zuozhuan* 春秋左傳; *Chunqiu Gongyang zhuan* 春秋公羊傳; *Chunqiu Guliang zhuan* 春秋谷梁傳); Beszélgetések és mondások (*Lunyu* 論語); A gyermeki szeretet kánonja (*Xiaojing* 孝經); Erya szótár (Erya 爾雅); Menciusz vagyis Meng Mester (*Mengzi* 孟子).

3 Az ének eredeti kezdősora: *Guanguan jujiu* 關關雎鳩. A címben szereplő vízimadár pontos ornitológiai azonosításáról a mai napig viták folynak. A szerző a *halászsas* azonosítást fogadja el.

4 Tőkei Ferenc (vál., ford., a bevezetéseket és jegyzeteket írta). *Kínai filozófia*. Ókor, Első kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962. 64. o.

5 A dal korábbi magyar fordítása: *Dalok könyve*. Kínai eredetiből magyar prózára ford., az utószót és a magyarázó jegyzeteket írta Tőkei Ferenc. A dalokat a nyersfordítás alapján ford. Csanádi Imre et al. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1957. 5. o.

HALÁSZSAS-PÁR VIJJOGÁSA

Folyógázlón halászsas-pár
Nászra hívó vijjogása.
E tündérszép, derék lánynak
Bár lehetnék hites társa!

Vízililiomot tépdés
Jobbra-balra hajladozva.
E tündérszép, derék leányt
Keresem én ébren s alva.

Keresem, de mindhiába,
Éjjel-nappal ő a gondom,
Sóvárogva, epekedve
Hánykolódom, forgolódom.

Vízililiomot tallóz
Jobbra-balra hajladozva.
E tündérszép, derék leányt
Dicsérje lant s násztambura.

Vízililiomot szakajt
Ringatózva jobbra-balra.
E tündérszép, derék leányt
Vidítsa dob s harang hangja.

CSI-BELI CSIANG hercegnő (*Qi Jiang 齊姜 i. e. V. század*)

A hercegnő, korának híres szépsége, Csi állam fejedelmének leánya volt. Egy másik állam, Vej (Wei) fejedelméhez adták feleségül.⁶ Az alábbi versről, a *Dalok könyvének* XXVIII. énekéről Csu Hszi (*Zhu Xi 朱熹*), XII. századi kiemelkedő filozófus és irodalmár derítette ki, hogy szerzője nem más, mint Csi-beli Csiang (állítását természetesen nyomban elkezdték vitatni). Fölfedezése azt jelenti, hogy a hercegnő a kínai irodalom első költője, akit név szerint azonosítani tudunk. A vers – amely a kínai irodalom legelső ismert búcsúzásverse is – népies hangvételi, műköltészeti alkotás. A kínai kutatók máig vitatják, hogy a mű két szereplője (*aki* kikísér és *akit* kikísér) valójában kicsoda. A fordító nem tehet mást, mint – meghallgatva a prókat és a kontrákat – eldönti, melyik magyarázattal ért egyet, esetleg a szöveg alapján saját elmélettel áll elő. Úgy vélem, hogy a hercegnő – őt búcsúztató bátyja szerepébe lépve – saját távozását írja le a költeményben.⁷

SZÁLL A FECSKE PÁROSÁVAL

Száll a fecske párosával,
Elütő a szárnyuk röpte.
Férjhez adom húgocskámat
Más országba, messzi földre.
Kikísérem a határba,
Kémlelem, de nyomát veszttem,
Tekintetem el nem éri,
Mint a zápor hull a könnyem.

Száll a fecske párosával,
Egyik arra, másik erre.
Férjhez adom húgocskámat
Más országba, messzi földre.
Határsáncig elkísérem,
Kémlelem, de nyomát veszttem.
Lábam földbe gyökerezik,
Két szememből pereg könnyem.

Száll a fecske párosával,
Csivitelve föl-le, föl-le.
Férjhez adom húgocskámat

⁶ Egyes vélemények szerint Csin (Jin), mások szerint Lu fejedelméhez.

⁷ A vers korábbi magyar fordítása: *Dalok könyve*. 34. o. A vers az első fejezet Bei fejedelemség modorában c. alfejezetében található. Az eredeti vers kezdősora: *Yan yan yu fei 燕燕於飛*.

Más országba, messi földre.
Elkísérem erdőszélig,
Kémlelem, de nyomát veszem.
Testvérhúgom búcsúzása
Meggyötöri testem, lelkem.

Kishúgocskám szavatartó,
Megbízható és szemérmes,
Nemeslelkű, melegszívű,
Nyájas, művelt és erényes.
Holt atyánknak jó erkölcsét
Nem feledi, el nem hagyja,
Fejedelmi édesbátyját
Szavaival megnyugtatja.

LIU HSZI-CSÜN hercegnő (Liu Xijun 劉細君, ?-i. e. kb. 101)

A hercegnő a Nyugati Han Birodalom diplomáciai érdekeinek áldozataként élte le életének utolsó éveit. Az idő tájt a Balkas-tótól délre élő, harcos, nomád *ázsiai hunok* erősen szorongatták a Han Birodalmat. Ellenük Kína a hunokkal szomszédos, szintén nomád *vuszunok* (a Holló unokái) szövetségét kereste. A Han-ház Harci Erényekkel Ékes császára, Han Wudi i. e. 105-ben, diplomáciai megfontolásból adta férjhez Liu hercegnőt a vuszun nép hajlott korú uralkodójához. A frigy a hadi szövetség létrehozása végett kötött. A vuszun fejedelem ezer jó lovat küldött jegyajándékba; a kínai császár pedig több száz tagú kísérettel és gazdag ajándékokkal bocsátotta útjára a hercegnőt. (Amint a hunok híret vették e házasságnak, ők is fejedelmi lányt küldtek feleségnek a vuszun fejedelemhez. Liu hercegnő lett a „jobbfeleli feleség”, a hun lánynak a „balfelöli feleség” rangja jutott.) Megérkezése után a kínai hercegnő szorgos diplomáciai munkába kezdett. A helyi arisztokrácia jóindulatának megnyerése érdekében bőkezű fogadásokat tartott, értékes ajándékokat osztogatott.

Elgondolható, hogy a kifinomult kínai környezetben felnőtt hercegnő hogyan érezhette magát a távoli, barbár pusztaságban, ahonnan hazatérésre aligha számíthatott, s ahol a nyelvtudás hiányával és a helyi előkelőségek intrikáival is meg kellett küzdenie. Amikor az idős fejedelem átadta helyét unokájának, az utód – nomád szokás szerint – megörökölte elődje feleségeit is. A kínai hercegnő számára ez elfogadhatatlan volt, ezért hazaüzent, hogy sorsát nem vállalja tovább. Am a császár maradásra utasította. Liu hercegnő egy leányt szült új férjének. Hazai földre többé nem lépett. Vuszunföldi tartózkodásának ötödik évében betegség végzett vele. Halála után Wu császár újabb feleséget küldött a vuszunok uralkodójának, megerősítendő a hun-ellenes szövetséget.

A feljegyzések szerint Liu hercegnő tehetséges muzsikus volt, a hagyomány neki tulajdonítja a négyhúros, *pi-pá* 琵琶 nevű pengetős, lantszerű hangszer feltalálását. Alanti versében sorsának kilátástalansága miatt kesereg.⁸

PANASZOS ÉNEK

Parancsszóval férjhez adtak,
nomád vezér asszonyának. Jaj!
Idegen világba küldtek,
barbár ég hajol fejemhez. Jaj!
Palotám csak kerek jurta,
nemezből van fala rakva. Jaj!
Fövetlen hús az ételem,
kumis az italom nekem. Jaj!
Gondolatom mind otthon jár,
sebzett lelkem, szívem úgy fáj. Jaj!
Darumadár ha lehetnék,
szülőföldemre repülnék. Jaj!

LI JE (Li Ye 李冶 ?-784)

Tang-kori taoista apáca, költő. E dinasztia uralmának ideje volt a kínai líra aranykora, a fennmaradt versek esztétikai emelkedettsége és nagy száma szinte megismételhetetlen. „A Tang-kori versek teljes gyűjteménye” c. antológia, mely 1706-ban készült el, 2200-nál több költő több mint 48 900 versét tartalmazza. A szerzők sorában több költő is található, köztük apácák és kultúrhetérák. A két szerepkör akkoriban gyakran összecsúszott, ez is mutatja a kor

⁸ A vers korábbi magyar fordítása: Klasszikus kínai költők I. kötet. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1967. 268. o. A vers eredeti címe *Beichou ge* 悲愁歌.

kötetlen szellemét. (A két foglalkozás közös vonása volt, hogy gyakorlásuk jelentős műveltséget igényelt.) A briliáns intellektusú Li Je kiterjedt és szoros kapcsolatokat ápolt a kor híres férfiúival, közöttük Lu Jüvel, a Teáskönyv⁹ máig tisztelt szerzőjével.

Li Je közel húsz fennmaradt verse mind világi témájú. Az utókor őt tartja a legkiválóbb Tang-kori költőnek. Jó zenész is volt, szépen játszott a héthúrú *csin* (*qin* 琴) citerán. Lit szépsége és költői hírneve miatt meghívták az udvarba. Sorsa ott tragikus véget ért. Egy trónbitorló lázadóhoz írott verse miatt Dejong császár megölette. Alábbi verse az elválás miatt kesergő ún. búcsúzás-versek és egyben a hold-versek műfajába tartozik. A rövid költemény a költő és a hold, vagyis az emberi és természeti világ párhuzamának, egységének gondolatára épül.¹⁰

A költemény teljesebb megértése kedvéért jelzem, hogy a két utolsó sornak mitológiai konnotációi vannak. A költemény végén megjelenő Fellegvár¹¹ a legendás császárok egyikének, a Nagy Császárnak (Tai Di 太帝) tizenegy ezer mérföld magas, feltételezett lakhelyét jelenti. A Nagy Császár a Sárga Császár unokája volt, uralkodásának idején a nép békében, nyugalomban, boldogságban élt és munkálkodott. Megjegyzendő, hogy Konfuciusz tanításai jórészt az igazságos kormányzásról, a társadalom észszerű berendezkedéséről és stabilitásáról szólnak. A Fellegvár a hagyomány szerint a Kunlun-hegységben helyezkedett el. Az ókori kínaiak számára a Kunlun-hegység volt a világ nyugati határa. Ugy képzeltek, hogy csúcsai több ezer mérföld magasságba törnek (valójában a legmagasabb csúcs is alig haladja meg a hétezer métert). A hegységhez számos mítosz kapcsolódik. Példának okáért a taoista mitológia szerint itt található a Nyugati Királynnya (*Xiwangmu* 西王母) birodalma, melynek csodás gyümölcsösében teremnek az örök élet őszibarackjai.

BÚCSÚAJÁNDÉK HOLDAS ÉJEN

Hallgatag hold alatt
Szótlanul búcsúzunk.
Ragyog a néma hold,
Viseljük bánatunk.

Vágyam s a holdsugár
Követ lépted nyomán,
Felhőben, víz tükrén
S a Fellegvár fokán.

LI CSING-CSAO (Li Qingzhao 李清照 1084–1155 v. 1156)

Kína legkiválóbbnak tartott költőnője. A Szung-dinasztia idején Santung tartományban látta meg a napvilágot (huszonkilenc évvel a Tihanyi alapítólevél kelte után). Élete első, nagyobbik fele házi boldogságban telt el. De a zavaros kor politikai és katonai viszonyai közepette öröme tragédiába fordult. Élete utolsó harmadában elszorított volt hazája romlásának, családjá hullásának. Mindenkiét és mindenét elveszítette.

Kitűnő neveltetésben részesült. Családjá – egy régi, írástudói, hivatalviselő család –, valamint férje és annak családja is a korszak politikai és kulturális elitjéhez tartozott. Mindkét familia gazdag műgyűjteménnyel rendelkezett. Férje kiváló epigráfus volt, Li tizennyolc évesen ment hozzá, házasságuk harmóniában telt.

A Szung-korban Kína északi részén két barbár nép: a dzsürsücsik és a kitan-tatórok alapítottak dinasztiákat, a dzsürsücsik Csin (*Jin* 金), a tatárok Liao (遼) néven. A dzsürsücsik 1127-ben előrenyomultak a Jangce északi partjáiig, és egész Észak-Kínát leigázták. A Szung főváros Bianliang 汴梁 (a mai Kaifeng 开封) is a kezükre került. Az udvar kénytelen volt Dél-Kínába menekülni s végül Hangcsouban telepedett le.

Li Csing-csao életének szerencsés korszakát elsöpörte a háború. Meg kellett élnie a családi rezidencia leégését, apja, férje és saját politikai rágalmaztatását. A dzsürsücsik meghódították szülőföldjét, így ő is menekülni kényszerült. Műgyűjteményének nagy része elveszett, maradvéka pedig Li déli hányódása idején szóródott szét. 1129-ben elveszítette férjét, ez után még 26–27 évig élt magányosan.¹² Nagy csapás volt gyermektelensége. Szomorúan kellett végignéznie a Szung-udvar kapituláns, országveszejtő dzsürsücsi-politikáját.¹³

Li Csing-csao a kor reprezentáns lírai műfajának, a *cenek* (*ci* 詞) volt avatott mestere. E versek gyakran dallamokra íródtak, amelyek nem maradtak fenn. Az itt következő *Őszi bánat* kínai címe

9 Terebess Kiadó, Budapest, 2005. Ford. és a záró tanulmányt írta Nyireddi Barbara és Tokaji Zsolt. A verseket ford., a jegyzeteket írta és a mutatót készítette Tokaji Zsolt. Lekt. és a kínai függelékét gondozta Prutkay Csaba.

10 A vers eredeti címe: *Mingyue ye liubie* 明月夜留別.

11 Cengcheng 层城.

12 A kínai irodalomtörténetben máig vita tárgya, hogy a költő kötött-e rövid ideig tartó, második házasságot. Akik emellett érvelnek, azok is úgy vélik, hogy súlyos betegségében megtévesztés áldozata lett.

13 Már a költő halála után történt, hogy a dzsürsücsik leverésére a kínai udvar a mongolokat hívta be, akik 1271-ben a kérést teljesítették, de aztán ott is maradtak, egész Kínát meghódították, és Juan (*Yuan* 元) néven kínai dinasztiát alapítottak, amely 97 évig uralkodott. (A mongol korban játszódnak a „Marco Polo utazásai” c. könyvben leírtak.)

(*Sheng sheng man* 聲聲慢) is egy ilyen dalra utal, a magyar cím pedig a vers keletkezésének évszákára és hangvételére. A ce – viszonylag kötetlen szótagszáma miatt – emlékeztet ugyan a nyugati szabadversre, de a rímek, a dallam ritmusa és a kínai nyelv tonalitása mégis biztos formát ad neki. (A tonalításban rejlő esztétikumot magyar nyelven lehetetlen visszaadni.)

Az Őszi bánat első tizennégy írásjegye a kínai irodalomtörténet nagy becsben tartott nyelvi bravúrja, mely az egytagú szavak kettőzhetőségén alapul (*xun-xun/mi-mi/leng-leng/qing-qing/qi-qi can-can qi-qi*, 尋尋/覓覓/冷冷清清/悽悽慘慘戚戚), s a magyar prozódia eszközeivel gyakorlatilag reprodukálhatatlan, megközelítő visszaadásához nyelvünk más adottságait kell felkutatni. E verset – tudomásom szerint – eddig nem fordították magyarra.¹⁴ (A költőnőtől Illyés Gyula fordított két másik verset.¹⁵)

Li Csing-csaonak 47 ce-verse, néhány si-verse (*shi* 詩), valamint egy verselméleti tanulmánya: „A ce elmélete” (*Ci lun* 詞論) maradt fenn. Megőrződött férje epigráfiai műve: a „Bronz és kőtábla feliratok” (*Jin shi lu* 金石錄), amelyet Li Csing-csao szerkesztett meg és látott el utószóval. A költőnő irodalmi és poétikaelméleti teljesítménye összhangban áll utónevének jelentésével: Tiszta Ragyogás.

Az alant következő ce-verse a délre menekülés után, és minden bizonnyal férje halálát követően íródott.

Tubákos flakon feliratos oldala
kék-fehér porcelán

ŐSZI BÁNAT

(A *Sheng sheng man* nótájára)

Réveteg merengek, esendően esengek,
ború borong, búval búsít,
megkeserítenek keserű keservek.
Lelkem békét már nem lelhet.
Hogy is csillapítna pár pohárnyi lőre
örjögő vihart, mely
pirkadattól tombol?
Szívem sebzett, fáradt.
Régi jóbarátaim, a vadludak is
itt hagytak, messze szálltak.

Kertem beborítja sárga virágszőnyeg,
gyöngye vagyok, megtört,
s egyetlen kis szirmot lecsípni erőtlen.
Kémlelek az ablakon,
társtalanul várva, míg az éj leszáll.
Császárfám lombja közt hideg eső szítál.
Hullt, hullt napszállatig,
most is egyre hull.
Gyötrelmem nem csitul.
Végtelen bánatom
szavakkal el nem mondhatom.

HSZIAO HSZIAO

(*Xiao Xiao* 潇潇, *írói álnév, jelentése: Zivatar, Zápor*¹⁶)

Kortárs költőnő, festéssel is foglalkozik. Az 1960-as években született Szecsuan tartományban. Modern, emancipálódott nőre utal, hogy nem adja meg pontos születési évét. Ma Pekingben él. Eredeti neve Hsziao Jou-csün (*Xiao Youjun* 肖幼军), utónevének jelentése Gyermekkatona; gyanítom, hogy a névadást a kor politikai légköre motiválta.

Első publikációi 1983-ban jelentek meg. Számos irodalmi díj birtokosa. 1988-ban elnyerte az Útkereső költészet díját; hét költeményből álló versciklusa, az *Egy másik világ elégiája* 1999-ben megkapta A kilencvenes évek nőirodalmá egyik reprezentáns alkotásának címét; 2006-ban átvette A harmadik generációs kínai költészet díját; 2013-ban kiérdemelte Az év legkiemelkedőbb fiatal költője címet. Kötetei: *Nő és vers a fák alatt*, *Lábujjhegyen járó idő*, *A gyötrelmennél gyötrelmesebb*.

Részt vett a nagy szecsuanai földrengés mentési munkálataiban, s ezért a Kiváló önkéntes címet adományozták neki.

Hsziao Hsziao művei eddig az alábbi nyelveken jelentek meg: német, angol, japán, francia, perzsa, arab, hindi, román. Magyarra – tudomásom szerint – eddig nem fordította senki.

A kínai irodalomkritika a költőnőt rendhagyóként, útkeresőként tartja számon. Egyik kritikusa így írt róla: „Őszintén szólva nem nagyon szeretem ezt a Hsziao Hsziao nevű embert.

14 Valószínűleg Li Csing-csao e versének fordítására tett kísérlet olvasható egy Lin Yutang-regény magyar változatában (*Egy múltó pillanat*. Angolból ford. Pünkösdi Andor. Árkádia, Budapest, 1990. I. kötet, 417–418. o.). Ez a szöveg azonban csak nyomokban emlékeztet a szóban forgó költeményre (a *sorompó*, a *horkolás*, sőt, a *kenyér* szavak előfordulása pedig szituációidegen és nevetséges is).

15 Kínai szelence. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1958. 116–117. o.

16 Esetleg magyarítva: Záporka. De mit szólna ehhez a költőnő?

Járatlan a nyüzsgő üzleti világban, idegenek tőle az internet divatjai, hidegen hagyják az új dolgok, arcán közömbös kifejezéssel, konokul őriz egy bizonyos távolságot a társadalomtól. Az én szememben mindez nagyon buta és ostoba dolog. Még félelmetesebb, amikor elkezdd verseket deklamálni, szinte végkimerülésig, és az is elég szörnyű, mikor végeláthatatlanul hol ezt a költőt hozza fel, hol azt a művet emlegeti, s szavai hirtelen megjelnek melegséggel. Hsziao Hsziaót ilyenkor szenvedély tölti el, és szelleme úgy szárnyal, mintha egy másik lélek szállta volna meg. De amiket mond, alig értem, és jóformán nem is érdekel. Ilyenkor nem nagyon szeretem őt.

De el kell ismernem, hogy mégis szeretem ezt a Hsziao Hsziao nevű költőnőt.

Úgy látom, hogy ő olyan költő, aki kívül hordja a lelkét. Egyszerű és szép költőnő. Költészete, akárcsak ő maga, nemes és nyájas, őszinte és szerény, szenvedélyes és vannak elvei. Párbeszédet folytatni vele olyan, mintha a lelkeddel beszélgetnél, megnyugtat, jobba tesz, és kiemel a hétköznapiságból. E tapasztalás verseinek minden sorában föllelhető. Mikor ezt az émeletítő szöveget mondom, egyáltalán nem érzem émeletítőnek. Ha nem hiszed, olvasd a verseit, s úgy fogod érezni, hogy amit mondtam róla, nagyon is helyén való beszéd. Sőt, még meg is szeretheted őt.”

Vajon meg tudjuk-e mi is szeretni itt következő, holdnézés-napi versét, mely egy tizenháromas ciklus első darabja?¹⁷ E költemény is ún. hold-vers, de itt a hold kettős szerepben jelenik meg: a vers első felében a jelennek negatív előjelű szimbóluma, a vers vége felé viszont az érzelmek hagyományos jelképe. A jobb megértés kedvéért megjegyzem, hogy őszközépi ünnepét a kínai naptár nyolcadik havának 15. napján ülik meg családi, baráti körben. A telihold ezen a napon a legszebb. Őszközépi ünnepén kerek holdsüteményt szokás fogyasztani, mely egyszerre szimbolizálja a holdat, az összetartozást és a jóserencsét.

ŐSZKÖZÉP-ÜNNEPI HOLD A LUSHAN-HEGYEN

őszközépi ünnepén –
ez az égre biggyesztett aranytallér
az emberiség expanziójáért
nemzedékek lerotta taksa
fővárosok áttetsző éji fényeiben
a holdfény avított optikai lencse mit
az emberi kicsinyesség magának kiügyeskedett
tájkép dekorációs papíron
akár egy világító sebhely

a lámpafények elrabolta éjsötét
a kiadói barmok rettegése
a biológiai óra ütéseitől
felbolydult emberi világ mely
a cunamiktól tájfunoktól
súlyos földrengésektől
vészes időkben
összerogyini készül
műanyagigazságok kővér keze
manipulálja kultúrödémákkal teli testünk
a halál letöri az idő nyílhegyét

és acsarog és vicsorog

de ma éjjel –
elmenekültem a főváros fényeitől
és a magasházakba süppedt emberi testektől
Lushan hegyére
tükör előtt szépítkezem
két maréknyi holdfény
csorog mint a víz
orcám tiszta
fejem fölemelem
eső után hegyi erecske mentén fenyőágak
összetűzik a magasságot a távolsággal
a telihold arcáról
gyöngyök peregnék
s lerázott fájdalommal beborítják
a magamhoz ölelt Lushan-hegyet

íródott 2011. szeptember 14-én éjjel,
egy lushani üdülőben

Tubákos flakon
alakos oldala
kék-fehér porcelán

17 A vers eredeti címe *Lushan zhongqiu yue* (庐山中秋月). Köszönettel tartozom Yang Yongqian (杨永前) magyar szakos újságírónak és műfordítónak a szöveg értelmezéséhez nyújtott segítségéért. Megemlítendő: Yang úr érdeme – egyebek között – hogy a Zhejiangi Irodalmi és Művészeti Kiadó 2012-ben átadta a kínai olvasóknak Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk c. regényét.